ΝΟΜΑΔΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Περπατώντας σε ευάλωτα τοπία

NOMADIC ARCHITECTURE

Walking through Fragile Landscapes

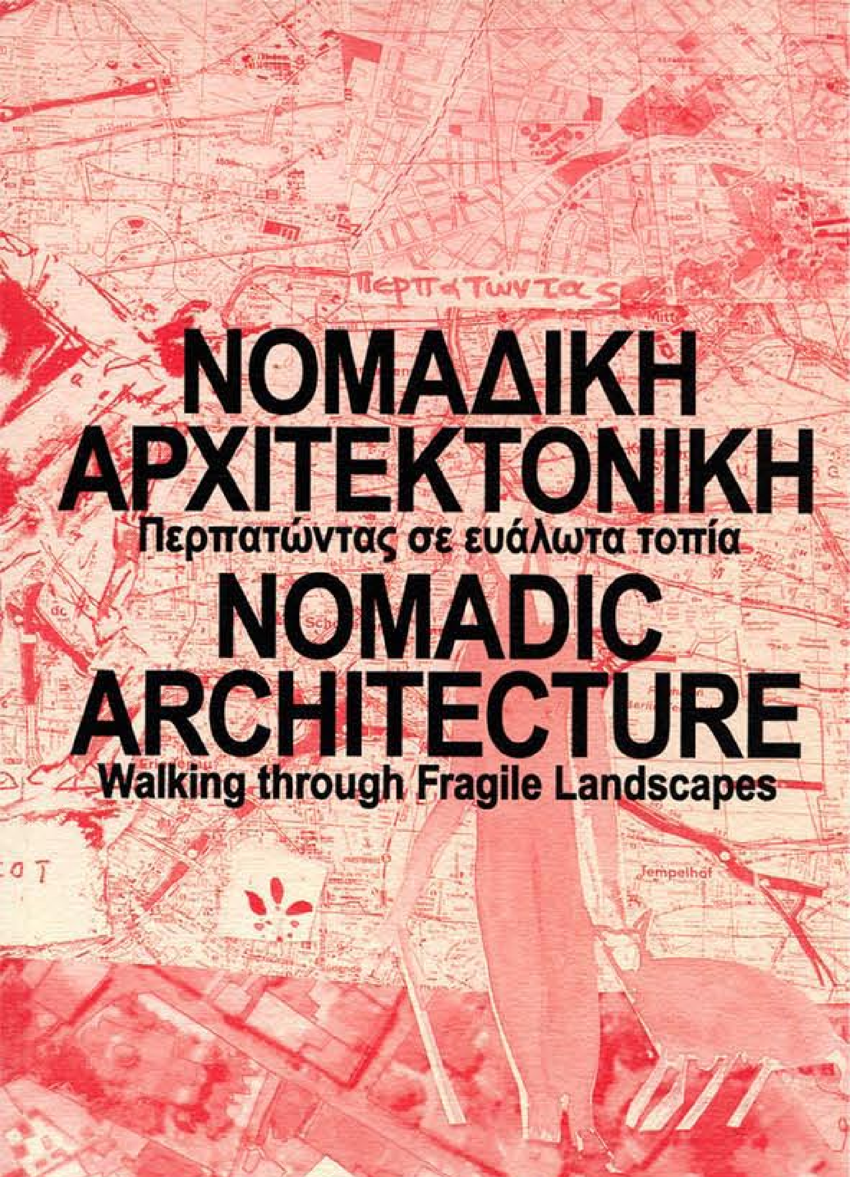

futura

ΝΟΜΑΔΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

περπατώντας σε ευάλωτα τοπία

NOMADIC ARCHITECTURE

walking through fragile landscapes

Νομαδική Αρχιτεκτονική

Τα σώματα, ευάλωτα, δημιουργούν κάθε φορά, ξεκινώντας από την αρχή, ένα μεταβαλλόμενο χωροχρόνο σ' έναν τόπο, διασχίζοντας τα σύνορα. Οι δράσεις της Νομαδικής Αρχιτεκτονικής γίνονται στο δημόσιο χώρο και στα αστικά κενά.

Οι δράσεις-επιτελέσεις βρίσκονται ανάμεσα στην τέχνη και στην αρχιτεκτονική, έχουν καλλιτεχνικό, ακτιβιστικό χαρακτήρα, μετασχηματίζουν εφήμερα τη δημόσια σφαίρα μέσα από το περπάτημα, τις συναντήσεις, την καλλιέργεια της γης, την τροφή. Διασχίζουν σύνορα φυλής, φύλου, εθνότητας, γλώσσας. Μέσα από τις δράσεις, με καλλιτεχνικές πρακτικές σε διερεύνηση, εκφράζονται τα συναισθήματα και οι καταστάσεις της άρνησης, της εξαίρεσης, της «γυμνής ζωής» αλλά και της συμπόνιας, της συμφιλίωσης, της εξέγερσης.

Οι δράσεις δημιουργούνται στις ρωγμές, στις μετατοπίσεις, στα περάσματα και στον κατακερματισμό. Αφορούν περιοχές σε κρίση, θέματα μετανάστευσης και εκτοπισμού, έμφυλης διαφοράς, διεκδίκηση κοινών αγαθών. Η διαδικασία πραγματοποιείται μέσα από τη συνεργασία νομαδικών υποκειμένων διαφορετικών ειδικοτήτων, την εμπλοκή μεταξύ τους, την εμπλοκή με τους κατοίκους και με τη δημιουργία «εφήμερων κοινοτήτων».

Ο νομαδικός χαρακτήρας εντείνεται καθώς οι δράσεις αφορούν διαφορετικές χωρικές καταστάσεις, οι οποίες μετασχηματίζονται πρόσκαιρα μέσα από εφήμερες χαρτογραφήσεις. Με τα σώματά μας ευάλωτα κι εκτεθειμένα μαζί, στην πόλη και στο χώρο, υπάρχουμε πολιτικά.

Nomadic Architecture

As the vulnerable bodies cross the borders, they create, starting from scratch, an unsettled space-time at a given space each time. The actions of the Nomadic Architecture take place in public areas and in urban voids. They connect the participants with those living the "naked life" in the city, as they are ever more excluded by Post-Capitalism. The actions-performances move between art and architecture, have an activist character and momentarily reform the public sphere through walking, encountering, cultivating the land, and food. They cross the borders of race, gender, nationality, language.

Through actions, exploring artistic practices, feelings and circumstances of denial, exception as well as compassion, reconciliation and revolution are expressed. The actions take place in cracks, in displacements, in crossings and through fragmentation. They concern areas in crisis, immigration and banishment issues, civil conflicts, a demand for common goods. The procedure occurs through the cooperation of nomadic subjects of various professions, through the interaction among them and the involvement with the locals, as well as through the creation of "provisional communities".

The nomadic characteristic is highlighted since the actions concern different territorial situations which are transformed momentarily through temporal mappings. Our bodies being vulnerable and exposed, we politically exist in the city and in space.

Ένας ύμνος στον *Άπολι*... στους τόπους που ζουν οι *Απόλιδες*

Τόπος: Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, στο Λαύριο. ■ Ημερομηνία: 4 Δεκεμβρίου 2006, πρωί. ■ Για το συγκεκριμένο πρότζεκτ – δράσεις, έργα και κείμενα–, που παρουσιάστηκε στην Ελληνοαμερικάνικη Ένωση, στις 4-22 Δεκεμβρίου 2006, συνεργάστηκαν η Παγώνα Ζάλη, η Ελένη Τζιρτζιλάκη και η Άννα Τσουλούφη-Λάγιου. ■ Η επιμέλεια της έκθεσης ήταν του Κωστή Βελώνη.

Οι απόλιδες αυξάνονται στη σύγχρονη μητρόπολη καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι απεδαφοποιούνται. *Χωρίς-χαρτιά*, πρόσφυγες, μετανάστες, άνεργοι, άστεγοι, περιθωριακές ομάδες ζουν ως εξόριστοι στη μεταμοντέρνα μητρόπολη, στα κενά της. Τα αποκομμένα αυτά περιβάλλοντα είναι διάσπαρτα, μεταβαλλόμενα και ρευστά, καθώς τα παράγει η ίδια η πόλη και οι μετασχηματισμοί της. Κενοί χώροι στο κράτος του δικαιώματος και γενικότερα στην ιδέα του ανήκειν. Στους τόπους αυτούς, οι οποίοι λειτουργούν ως καταφύγια μέσα στην πόλη, ακυρώνεται ο λόγος του αρχιτέκτονα και παράγεται ένας άλλος λόγος, αυτός της εφήμερης, ρευστής, σωματικής κατοίκησης. Κατά την κατοίκηση αυτή αναπτύσσονται χαρακτηριστικά κοινοτικής ζωής· και οι τόποι αυτοί δημιουργούν ένα άλλο δίκτυο που απλώνεται από την καρδιά της πόλης ως τη μακρινή της περιφέρεια.

Ένας ύμνος στον *άπολι*. Στους τόπους που ζουν οι *απόλιδες*. Ο αρχιτέκτονας και ο καλλιτέχνης συχνά παίρνουν τα χαρακτηριστικά του άπολι, καθώς βρίσκονται εν κινήσει και συχνά εκτοπίζονται από τους θεσμούς, αμφισβητούμενοι από το τοπίο – κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό. Ο διανοούμενος για να αναζητήσει αυτές τις νέες χωρικές συνθήκες της μητρόπολης, για να προσδιορίσει εκ νέου το χώρο και τον τόπο, εξορίζεται στις τοποθεσίες όπου κατοικούν οι απόλιδες. Εκεί, παράγονται νέες ταυτότητες και συγκατοικήσεις και η φυγή από την πόλη και το πολιτικό γίνεται μέσα στην καρδιά της. Το σημαντικό είναι ότι, σε αυτούς τους τόπους, νέες χωρικές, εφήμερες, διάσπαρτες σχέσεις αναπτύσσονται.

Με αφορμή αυτή την έκθεση, το έργο που δημιουργούμε βασίζεται στην περιπλάνηση και στη συνέχεια, στην εφήμερη κατοίκησή μας-δράση σε αυτούς τους τόπους. Επιλέγουμε κοινότητες με τις οποίες εμπλεκόμαστε και δρούμε ως καταλύτες. Το Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, στο Λαύριο, (ένα πανόπτικο κτίριο το οποίο, χωρικά, εμπεριέχει τον εγκλεισμό), το παζάρι το οποίο αναπτύσσεται στην πρώην κορεάτικη αγορά και στους γύρω δρόμους, οι αυτονομημένες καταλήψεις του κέντρου, η περιοχή της Μενάνδρου και της Πλατείας Κουμουνδούρου, διάφορα διάσπαρτα καφενεία μεταναστών, αλλά και χώροι που συχνάζει η κουήρ κοινότητα της πόλης, είναι μερικοί από αυτούς τους τόπους που διερευνούμε με την άμεση, εμπειρική μας δράση.

Στους τόπους αυτούς δημιουργούνται χώροι μετάφρασης. Η ανομία, η μετανάστευση, η διασπορά, και η μετάλλαξη που συμβαίνει στους δεδομένους χώρους-τόπους, που συχνά χαρακτηρίζονται κι από μια επικινδυνότητα, γίνεται το υλικό μας για την αποδόμηση του χάρτη της πόλης. Η επανατοποθέτηση –από εμάς, εκ νέου– των αναπαριστώμενων χωρικών τοπίων σε ένα νέο ψυχογεωγραφικό χάρτη εμπεριέχει το χρόνο και το χώρο που έχουμε βιώσει. Κάνοντας μια αναγωγή σε αυτή τη δράση και την εμπειρία, θα λέγαμε ότι έτσι γίνεται η χαρτογράφηση της δικής μας «Απόλιδος Αθήνας». Οι κατευθύνσεις, οι διαδρομές και τα κομβικά σημεία που καταγράφουμε γίνονται το μετα-επίπεδο και το νευρικό σύστημα της δράσης. Ο χάρτης γίνεται μια στρατηγική καταγραφής της εμπειρίας.

Αφηρημένα αναθηματικά γλυπτά, εμπνευσμένα από την αρχαία θεότητα Άρτεμη, θεά της ετερότητας, φτιαγμένα για να τρώγονται, γίνονται το αντάλλαγμα εμπιστοσύνης μεταξύ ανθρώπων. Αυτό το αντικείμενο-αντάλλαγμα, σύμβολο φιλοξενίας, γίνεται ο λόγος της συνδιαλλαγής μας με τους ανθρώπους που «λιμνάζουν» για λίγο στα κομβικά σημεία-τόπους που επανατοποθετούμε πάνω στο χάρτη. Σε αντάλλαγμα του φαγώσιμου, αναθηματικού γλυπτού που προσφέρουμε στα μέλη της εξορισμένης κοινότητας, εκείνοι μάς προσφέρουν επιλεγμένα αντικείμενα. Ο ρόλος του ξένου εδώ είναι διφορούμενος, καθώς ο άπολις-ξένος, για το συγκεκριμένο χρόνο, μετατρέπεται σε αυτόν που θα μας φιλοξενήσει εφήμερα.

Στην έκθεση, εκτός από το χάρτη, παρουσιάστηκαν τα αντικείμενα-δώρα, καθώς και οι κενές χάρτινες φόρμες των φαγώσιμων αναθηματικών γλυπτών. Η εικαστική ματιά, η αρχιτεκτονική άποψη, η θεωρητική επιστασία και η εμπειρική κατάσταση εδώ συνευρίσκονται.

A Hymn to the *Apolis*… to the Places Where the Citiless Live

Place: Centre for Asylum Seekers in Lavrio. ■ Date: April 12, 2006. ■ Participants: Pagona Zali, Eleni Tzirtzilaki and Anna Tsouloufi-Lagiou. ■ The exhibition, at the Hellenic American Union, December 4-22, 2006, was curated by Kostis Velonis.

The apolis (citiless) keep increasing in the modern metropolis, as more and more people are leaving their place of origin. Sans-papiers, refugees, immigrants, unemployed, homeless, marginalized groups live as exiles in the postmodern metropolis, in its gaps. These cut-off environments are scattered, ever-changing and fluid, since they are produced by the city itself and its transformations. Vacant spaces within the state of the human rights and, generally, within the idea of belonging. In such spaces that function as shelters in the city, the architect's opinion is canceled and another opinion is formed, that of the fleeting, fluid, physical habitation. In the course of this inhabiting, features of community life are being developed, and these sites create another network that extends from the heart of the city to its distant periphery.

The architect and the artist often acquire the characteristics of the *apolis* as they are on the move and they are often displaced by the institutions, disputed by the social, cultural, economic landscape. The intellectual, in order to explore these new spatial conditions of the metropolis, to redefine the space and place, is exiled to the locations where the citiless live. There, new identities and cohabitations are created, and the running away from the *polis* as well as politics itself take place in the very heart of the city. The important thing here is that, in these places, new spatial, ephemeral, scattered relationships are being developed.

On the occasion of this exhibition, the work we created is based on the dérive and on our temporary habitation-action in these places. We choose communities with which we get involved and in which we act as catalysts. The Reception Centre for Asylum Seekers in Lavrio (a panopticon-type building which contains the notion of spatial confinement), the bazaar which takes place in the former Korean market and the surrounding streets, the autonomous squats of the centre, the area of Menandrou st. and Koumoundourou sq., various scattered immigrants' cafés, but also places where the queer community of the city hangs around, all these are some of the places which we explore through our immediate experiential action.

In such areas, a *transformation* takes place. Lawlessness, immigration, dispersion, and the mutation that occurs in these specific areas-places, that are often characterized as hazardous, become our material for the deconstruction of the city map. The repositioning by us – from scratch – of the portrayed spatial landscapes in a new psychogeographic map contains the time and space we have experienced.

Making a reference to this action and the experience gained, we would say that this is the way that the mapping of our "Apolis Athens" is happening. The guidelines, the routes and the junctions we record become the post-level and the nervous system of the action. The map becomes a strategy for recording experience. Abstract votive sculptures – inspired by the ancient goddess, Artemis, the goddess of diversity – that are edible, are meant to act as a sign of mutual trust between people. These objects-means of exchange, a symbol of hospitality, is the expression of

the transaction between us and the people who stay "stagnant" for a while, in the junction points-places that we relocate on the map... In exchange for the edible votive sculpture that we offer to the members of the exiled community, they offer us a selection of objects. The role of the foreigner here is ambiguous, as the citiless-stranger for that period of time becomes the one that accommodates us, temporarily.

In the exhibition, except for the map, we presented the objects-gifts, as well as empty paper moulds of the edible votive sculptures. The project is in constant evolution and transformation. The artistic point of view, the architectural point of view, the theoretical supervision and the empirical situation come together at this point.

Ένας ύμνος στον *Άπολι*... στους τόπους που ζουν οι *Απόλιδες*. ■ Τόπος: Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, στο Λαύριο και παζάρι της οδού Ερμού. ■ Ημερομηνία: 4 Δεκεμβρίου 2006, πρωί. ■ Το πρότζεκτ παρουσιάστηκε στην Ελληνοαμερικάνικη Ένωση, στις 4-22 Δεκεμβρίου 2006. ■ Φωτογραφίες: Αρχείο Νομαδικης Αρχιτεκτονικής, Στέφανος Χανδέλης.

PROJECT-ACTION A Hymn to the *Apolis*... to the Places Where the Citiless Live. ■ Place: Centre of Asylum Seekers in Lavrio and the flea-market of Ermou street. ■ Date: April 12, 2006. ■ Exhibition at the Hellenic American Union, December 4-22, 2006. ■ Photos: Nomadic Architecture Archive, Stefanos Chandelis.

Ένα κενό οικόπεδο αφορμή διαλόγου, κατασκευής, ενεργοποίησης

Τόπος: 87ο δημοτικό σχολείο, site-specific δράση σε οικόπεδο στην πλατεία Κουλούρη, στο Γκαζοχώρι. ■ Ημερομηνία: Σεπτέμβριος 2005 - Ιούνιος 2006 στο σχολείο, 10 Ιουνίου 2006, όλη την ημέρα στο οικόπεδο. ■ Συμμετείχαν: Μαρία Σαρρή, Παγώνα Ζάλη, Ναταλία Ρουμελιώτη, Ελένη Τζιρτζιλάκη κ.ά.

Συνεχίζοντας την εργασία στην περιοχή, σχεδιάστηκε η δημιουργία ενός χώρου παιχνιδιού. Ο κενός χώρος μεταξύ των κτιρίων, με τα ίχνη της πρόσφατης κατεδάφισης ενός παλιού Αθηναϊκού σπιτιού, γεννά σκέψεις, προκαλεί συνδέσεις. Αν αυτή η εικόνα είναι ενδεικτική εγκατάλειψης και αδιαφορίας, μπορεί ταυτόχρονα να είναι και ένα πεδίο διαλόγου και δραστηριοποίησης. Ξεκινώντας μια συζήτηση με τους κατοίκους, με προοπτική την, από κοινού, δημιουργία ενός χώρου παιχνιδιού, ξεδιπλώνουμε τις ιδέες, τις μνήμες και τα συναισθήματά τους για τη γειτονιά τους.

Η κυρία Τασία, ο Γιουσούφ, ο Χασάν και οι άλλοι δεν είναι κακοί ή καλοί, αναπαράγουν κλισέ και ριζωμένες προκαταλήψεις γιατί έτσι έμαθαν να ζουν. Στην πραγματικότητα, όλοι τους, χριστιανοί ή μουσουλμάνοι ή άθεοι, αισθάνονται τις αλλαγές στην περιοχή και τη σταδιακή ερήμωσή της. Η αντικατάσταση της ζωντανής κατοικημένης περιοχής από τη φολκλόρ, εμπορεύσιμη εικόνα που τα μπαρ και τα ουζερί δίνουν, καταλαμβάνοντας τα ισόγεια παλιά σπίτια και εκτοπίζοντας τους κατοίκους τους, είναι μια πραγματικότητα που πιέζει και δημιουργεί άγχος πέρα από τις θρησκευτικές και πολιτισμικές διαφορές.

Το ελληνικό καφενείο, το μουσουλμανικό καφενείο και το δημοτικό σχολείο της περιοχής γίνονται οι χώροι διερεύνησης των σχέσεων και των προθέσεων. Ο συμμετοχικός σχεδιασμός και η από κοινού κατασκευή ενός δημόσιου χώρου, στόχο έχει την σύσφιξη των σχέσεων της κοινότητας.

Δίνοντας βήμα για προτάσεις και χώρο για πρωτοβουλίες δράσης, επιθυμούσαμε να ανοίξουμε την κοινότητα με τη δική μας εμπλοκή και την εμπλοκή θεσμών-Δήμου-κράτους, που μέχρι τώρα τους κρατούσαν απομονωμένους, αφού οι πολιτισμικές τους ιδιαιτερότητες και οι οικονομικο-κοινωνικές τους συνθήκες δεν τους επιτρέπουν να έχουν λόγο.

Με αυτό το πρότζεκτ προσπαθήσαμε να ενθαρρύνουμε τη συμμετοχικότητα, το μοίρασμα και την ελεύθερη έκφραση μέσω του λόγου και της δουλειάς, σε ένα χώρο που έμεινε άδειος μετά την κατεδάφιση του κτιρίου που βρισκόταν εκεί.

Ο παιδότοπος σχεδιάστηκε μαζί με τα παιδιά, με συμμετοχικό σχεδιασμό, που προέκυπτε από την έκφραση κι από τις κινήσεις των σωμάτων των παιδιών.

Αρχικά, από τα παιδιά έγιναν οι ζωγραφιές, οι οποίες μετατράπηκαν σε κατασκευές, κατόπιν σε κινήσεις του σώματος και τέλος σε κινήσεις στο συγκεκριμένο χώρο, στο χώρο του σχολείου, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Έτσι προέκυψε ο σχεδιασμός με εφήμερα υλικά και η δράση στο χώρο του παιδότοπου.

Στις 21 Ιουνίου 2006, δημιουργήσαμε ένα παιχνίδι-δράση μετατρέποντας το κενό οικόπεδο, σε εφήμερο παιδότοπο. Η δράση-κατασκευή έγινε με χώμα, σχοινιά, δίχτυα κ.λπ. Ο χώρος της πλατείας χρησιμοποιήθηκε ως εκθεσιακός χώρος για το υλικό που είχε συλλεγεί από την εργασία μας στο σχολείο.

An Empty Plot, a Reason for Dialogue, Construction, Activation

Place: The 87th intercultural primary school, the urban void in Koulouri sq., Gazochori. ■ Date: September 2005 – June 2006 / site-specific action on June 21st, 2006. ■ Participants: Maria Sarri, Pagona Zali, Natalia Roumelioti, Eleni Tzirtzilaki et al.

Along with the children of the 87th intercultural primary school, a playground was designed, in an urban void, across the main square which belongs to the municipality. Soil, ropes, nets, etc. were used in this construction/action. Before the action we made collage designs and maquettes inside the school, together with the children, during the entire school year.

An empty plot becomes a motive for dialogue, construction, and activation.

To continue our actions in the Gazochori area of Athens, we came up with the idea of creating a playground. The empty space between two buildings still bears the marks of the recent demolition of an old Athenian house and inspire thoughts, provoking associations.

If this image is indicative of the abandonment and lack of concern, it might at the same time be a field for dialogue and activation. Starting a conversation with the residents of the neighbourhood, envisaging the creation of a playground, we unfolded their ideas, memories and emotions for their neighbourhood and their neighbours.

Mrs. Tassia, Yusuf, Hassan and the others are neither bad nor good

– they reproduce clichés, deep-rooted and fixed prejudices, just because they are brought up with these principles and customs and they are used to live this way. Actually, despite their Christian, or their Muslim believes, they all feel the changes happening around them, the transformation of their neighbourhood, its gradual devastation.

The replacement of the lively residential territory by the folklore, commercialized image of night clubs, cafés and bars, which occupy the groundfloor of many old Athenian houses is, gradually, making the inhabitants go away, and it is a pressing reality adding up to the problem of the clash of cultures. The Greek café, the Muslim café-bar, the kiosk on the Koulouri sq., and the elementary school are the actual places for probing the inner relationships and intentions of the members of the community.

Through the participatory planning of the construction of a public space, we intend to strengthen the ties among the members of the local community. Opening a space for proposals and initiatives we would like to expand the range of the community's activities. With our involvement we would like to also provoke the involvement of the city-state-institutions, which until now have been keeping the community isolated, since its inner cultural and socio-economic specificities became the reason for denying them the right to public speech.

With this project we tried to promote participation, sharing, and free expression through speech and work, in a space that had been left empty after the deomolition of the building that stood there.

The playground was designed together with the children – a participatory designing based on the expression and the movements of the children's bodies. Initially, the kids drew pictures, which were transformed into constructions, then into body movements and finally into moves within a specific space, the school space, during the school year. That's how the design of the playground, through ephemeral materials, and the action within the playground site came to life.

On June 21st, 2006, we created a game-action, transforming the empty plot into a provisional playground. The action-construction was performed using soil, ropes, nets, etc. The space marked by the square was used as an exhibition area for the material collected during our work at the school.

ΠΡΟΤΖΕΚΤ - SITE SPECIFIC ΔΡΑΣΗ Yikma dunyami yalvaririm / Σας ικετεύω μην κατεδαφίζετε τον κόσμο μου. ■ Τόπος: Γκαζοχώρι, πλατεία Κουλούρη. ■ Ημερομηνία: Έρευνα στην περιοχή 2004-2005, δράση στις 21 Ιουνίου 2005. ■ Η έρευνα εντάσσεται στο πρότζεκτ των Stalker/Osservatorio Nomade, *Εγνατία, ένα ταξίδι μέσω αναμνήσεων μεταναστών*. ■ Φωτογραφίες: Αρχείο Νομαδικής Αρχιτεκτονικής.

54 156

ΡΟΤΖΕΚΤ - SITE-SPECIFIC ΔΡΑΣΗ Ενα κενό οικόπεδο αφορμή διαλόγου, κατασκευής, ενεργοποίησης. ■ Τόπος: 87ο δημοτικό σχολείο, site-specific δράση σε οικόπεδο στην πλατεία Κουλούρη, στο Γκαζοχώρι. ■ Ημερομηνία: Σεπτέμβριος 2005 - Ιούνιος 2006 στο σχολείο, 10 Ιουνίου 2006 όλη την ημέρα στο οικόπεδο. ■ Φωτογραφίες: Αρχείο Νομαδικής Αρχιτεκτονικής.

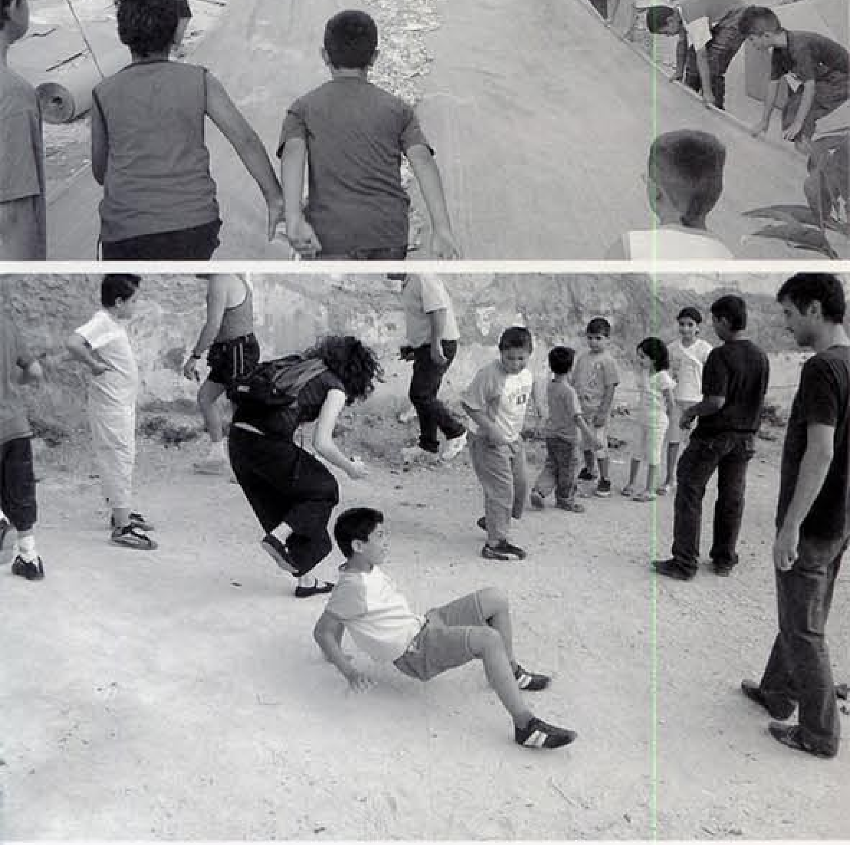

PROJECT - SITE-SPECIFIC ACTION An Empty Plot, a Reason for Dialogue, Construction, Activation. ■ Place: The 87th intercultural primary school, the urban void in Koulouri square, Gazochori. ■ Date: September 2005 - June 2006 / site-specific action on June 21, 2006. ■ Photos: Nomadic Architecture Archive.

Ο μετασχηματισμός του εδάφους

Τόπος: Περιπλάνηση μέσα από χωρικές καταστάσεις - δράσεις στην περιοχή Γκαζοχώρι. ■ Ημερομηνία: 21 Ιουνίου 2007. ■ Συμμετοχές: «Παιχνίδι εδαφικότητας»: Θεόδωρος Γιαννάκης. «F.M. 90.10: Εγχειρίδιο Πεδίου Μάχης»: Παγώνα Ζάλη / Πέτρος Μώρης. «Γκάζι, όψεις διαχωρισμού στη μητρόπολη Αθήνα»: Παναγιώτης Καλαμαράς / Κώστας Δουρούδης / Παραγωγή: Plot Point. «Μικροί κήποι στην πόλη»: Νίκη Καποκάκη / Βάντα Χαλιβοπούλου. «Θέα από την ταράτσα»: Αναστασία Κρατίδη / Μαρία Σαρρή. «Καταστρέψτε το νόημα»: Λάζαρη Μαύρα. «Καρότσι, μεταφερόμενο υλικό. Με ποιο τρόπο η γυμνή ζωή κατοικεί στην πόλη;»: Ελένη Τζιρτζιλάκη: επιτέλεση / Στέφανος Χανδέλης: ζωγραφική πάνω στο σώμα / Μάνος Κορνελάκης: ήχος. «Ο αμνός της βιοτεχνίας»: Άννα Τσουλούφη-Λάγιου. «Ο κοινωνικός μετασχηματισμός του χώρου μέσα από το πρότζεκτ του Δικτύου»: Ηλέκτρα Μπάδα. «Οι εγκαταλελειμμένες ζώνες»: Βαλεντίνα Ρόσι.

Το πρότζεκτ στηρίχτηκε στην εμπλοκή των ανθρώπων μεταξύ τους και, στη συνέχεια, στην εμπλοκή τους στον τόπο και στις μητροπολιτικές συνθήκες, ως και στη διείσδυση σε αυτές. Το θέμα το οποίο τέθηκε προς διερεύνηση-επεξεργασία αφορούσε το «μετασχηματισμό του εδάφους» της τοποθεσίας. Ο καθένας/καθεμιά είχε επεξεργαστεί ένα πρότζεκτ στην τοποθεσία, μέσα από την επιτόπια έρευνα. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν ένα ΣΧΕΔΙΟ *in situ*. Αυτά τα ΣΧΕΔΙΑ, τα οποία αφορούν ζητήματα και τοποθεσίες του εδάφους, αποτέλεσαν μια περιπλάνηση στην περιοχή και ήταν μια ανάγνωση-πρόταση αυτής, λαμβάνοντας υπόψη ότι, στο Γκαζοχώρι και στην ευρύτερη περιοχή, υφίσταται μια εδαφική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από την πολυπλοκότητα, την αβεβαιότητα και την εντατική εκμετάλλευση και ότι η περιοχή προσδιορίζεται ως μια *οριακή κατάσταση σε μετασχηματισμό*, πράγμα που την καθιστά «διάτρητη» μέσα στη μητροπολιτική πραγματικότητα της Αθήνας.

Η Νομαδική Αρχιτεκτονική πρότεινε στους συμμετέχοντες τον επί τόπου εδαφικό σχεδιασμό, μέσα από την τεχνική της εδαφικής παρατήρησης και το βίωμα του τόπου και της μητροπολιτικής συνθήκης καθώς και των κοινωνικοοικονομικών φαινομένων, δηλαδή τη διείσδυση στο παρόν της αστικής κατάστασης, έτσι ώστε να μπορέσει κανείς να δει το παρελθόν και να επηρεάσει το μέλλον. Επιδίωξη ήταν να βρεθεί η μεθοδολογία καθώς και τα εξειδικευμένα εννοιολογικά εργαλεία, για να μπορέσουν η αρχιτεκτονική και η τέχνη να επέμβουν δυναμικά στην αστική κατάσταση και το μετασχηματισμό του εδάφους, ώστε να υλοποιηθεί μια εμπειρία μελέτης και σχεδιασμού.

Στα τρία χρόνια που βρεθήκαμε στην περιοχή, είχαν σημειωθεί απίστευτες αλλαγές, καθώς τρία καφενεία είχαν κλείσει, πολλοί κάτοικοι εκτοπίστηκαν, η κατοίκηση εξαιτίας των κέντρων διασκέδασης ήταν αδύνατη. Η περιοχή βιώνει τη βίαιη συνθήκη διαφορετικών πραγματικοτήτων και μετασχηματισμών. Πώς θα μπορούσε να συμβεί αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τους κατοίκους, ώστε οι νέες χρήσεις να συνυπάρχουν με τις παλιές, ώστε οι ίδιοι να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και να μην αναγκαστούν να εκτοπιστούν; Τι συμβαίνει με τον δημόσιο, με τον ιδιωτικό χώρο; Τι άλλοι χώροι αναδεικνύονται στην περιοχή;

Τι μπορεί να είναι ένα ΣΧΕΔΙΟ; Πώς μπορεί να το αντιληφθεί ο αρχιτέκτονας, ο εικαστικός και τι αλλάζει, μέσα από μια κοινή επεξεργασία; Τι μπορεί να εκφράσει; Πώς μπορεί να επηρεάσει το παρόν και το μέλλον του εδάφους της πόλης; Πώς μπορεί να αναδείξει την κρυμμένη δυναμική της τοποθεσίας; Να εξερευνήσει το χρόνο; Αναζητώντας νέες μορφές

συμμετοχής στο σχεδιασμό, μέσα από τις εμπειρίες των καταστασιακών, της Land Art, των ριζοσπαστικών αρχιτεκτόνων του '70, αλλά και τις εμπειρίες της δημόσιας τέχνης, ανατρέχοντας σε θεωρητικούς, συνδέοντας την πολιτική με την αρχιτεκτονική και την τέχνη, συνεχίσαμε την εμπειρία μας στην τοποθεσία και επιδιώξαμε να τη μετατρέψουμε σε μια μεθοδολογική έρευνα ικανή να επηρεάσει την πραγματικότητα.

ΔΡΑΣΗ Ο μετασχηματισμός του εδάφους. ■ Τόπος: Περιπλάνηση μέσα από χωρικές καταστάσεις - δράσεις στην περιοχή Γκαζοχώρι. ■ Ημερομηνία: 21 Ιουνίου 2007. ■ Φωτογραφίες: Στέφανος Χανδέλης, Παναγιώτης Καλαμαράς (κάτω αριστερά).

Transformation of the Ground

Place: Wandering through spatial situations-actions in the area of Gazochori. ■ Date: June 21st, 2007. ■ Participations: "Territoriality Game": Theodoros Giannakis. "F.M. 90-10: Battlefield Manual": Pagona Zali / Petros Moris. "Gazi, Separation Faces in the Athens Metropolis": Panagiotis Kalamaras / Kostas Douroudis / Production: Plot Point."Small Gardens in the City": Niki Kapokaki / Vanda Chalivopoulou. "View from the Terrace": Anastasia Katidi / Maria Sarri. "Destroy the Meaning": Lazari Mavra. "Cart, Transportable Material. How Does Naked Life Reside in the City?": Eleni Tzirtzilaki (performance) / Stefanos Chandelis (body-painting) / Manos Kornelakis (sound). "The Lamb of the Artisanship": Anna Tsouloufi-Lagiou. "The Social Transformation of Space Through the Project of the Network": Electra Bada. "Abandoned Zones": Valentina Rossi.

The project is based on the involvement of people that come together, and consequently to their involvement with the place itself and the metropolitan conditions, as well as their penetrating them. The issue which is going to be examined–processed has to do with "the transformation of the ground" of the site.

Everyone had to work on a project in the area through *in situ* investigation. The final result was an *in situ* PLAN. These PLANS that concern issues and specific locations on the ground/territory became a wandering around the area, and a reading-suggestion regarding the area.

All this takes into account that Gazochori and the broader region, has the character of a territorial situation defined by complexity, uncertainty and commercial exploitation, and that the area is designated as in a *critical situation under transformation*, a surface full of holes within the metropolitan tangible reality of Athens. The Network suggested to the participants the on-the-spot territorial design through the technique of territorial observation and the experience derived from the place and the metropolitan condition as well as the socio-economic phenomena. By that we meant the penetration in the here and now of this urban situation in order to see the past and affect the future. Our goal was to find the methodology and the specialized conceptual tools to help architecture and art actively intervene in the urban situation and the transformation of the ground in order to acquire a study and design experience. During the three years that the Network was present in the area, incredible changes occurred, as three cafés were closed down, many residents have been displaced, living there is impossible due to the night clubs. The region experiences the brutal condition of many different realities and transformations.

How could this situation be imposed, taking at the same time into account the residents, so that the new uses may coexist with the old ones, so that the inhabitants of the area may participate in the design and not be forced to move away? What happens with the public and the private space, what other areas are highlighted within the area? What may be a PLAN today? How can the architect, the artist conceive it? What changes through processing in common? What can the architect and artist express? How can s/he affect the present and the future of the city's ground/territory? How can s/he reveal the hidden dynamics of the location? How can s/he explore time? Seeking new forms of participation in the planning, through the experience of the Situationists, of Land Art, of the radical architects of the '70s, but also through the experiences of public art, of referring to theory, connecting policy to architecture and art, we go on with our experience in that location and seek to turn it into a methodological research tool that may influence reality.

Το Remap KM και ο εκτοπισμός των κατοίκων στην περιοχή Κεραμεικός – Μεταξουργείο[1]

Διαβάζω στο μαύρο με λευκά γράμματα φυλλάδιο με τον τίτλο *ReMap*: «Το ReMap αποτελεί ένα πολύπλευρο καλλιτεχνικό πρόγραμμα που λειτουργεί παράλληλα με την 1η Μπιενάλε της Αθήνας, στην περιοχή Κεραμεικού - Μεταξουργείου της Αθήνας. Αποσκοπεί στο να δώσει μια ακόμα πτυχή στο θεματολόγιο και στο μεθοδολογικό πλαίσιο της 1ης Μπιενάλε της Αθήνας, με τίτλο *Destroy Athens* μέσα από την εξερεύνηση της ταυτότητας της συγκεκριμένης περιοχής και την αναθεώρηση του τρόπου χρήσης ιδιωτικών και δημόσιων χώρων».

Αρχικά, φαντάζει ως μια εξαιρετικά καλή ιδέα ότι ένα πρόγραμμα καλλιτεχνικό εξερευνά την ταυτότητα, όπως μας λέει, την περιοχής Κεραμεικού - Μεταξουργείου «αναθεωρώντας, μάλιστα, τον τρόπο χρήσης των ιδιωτικών και δημόσιων χώρων της περιοχής».

Γνωρίζοντας το Μεταξουργείο και τους κατοίκους –από εξερευνήσεις που, εδώ και χρόνια, γίνονταν από την ομάδα Αστικό Κενό και, αργότερα, από το Δίκτυο Νομαδική Αρχιτεκτονική–, τις συνθήκες κατοίκησης –καθώς παιδιά από την περιοχή ερχόντουσαν στο 87ο δημοτικό σχολείο και πήραν μέρος στη δράση, το 2006, με θέμα *Ένα κενό οικόπεδο αφορμή διαλόγου κατασκευής ενεργοποίησης*– μέσα από το ΔΝΑ είχαμε αντιμετωπίσει, επί τρία χρόνια, το ζήτημα του εκτοπισμού των κατοίκων, από επενδυτές, στην περιοχή. Οι κάτοικοι των κτιρίων αναγκάζονται να φύγουν όπως-όπως για να πάνε να ζήσουν σε άλλες περιοχές στην περιφέρεια της Αθήνας ή, ακόμη, κάποιοι μουσουλμάνοι για να επιστρέψουν στην Κομοτηνή ή, αν πρόκειται για άστεγους μετανάστες, για να βγουν στο δρόμο. Επίσης, ξέραμε ότι σε πολλά εγκαταλελειμμένα σπίτια είχαν βρει προσωρινό καταφύγιο μετανάστες –και όχι μόνο– και υπήρχε και μια γνωστή κατάληψη.

Φάνταζε ιδιαίτερα ενδιαφέρον ένα καλλιτεχνικό πρόγραμμα στην περιοχή, το οποίο θα μπορούσε να εργαστεί με αυτές τις ομάδες κατοίκων και να επανασχεδιάσει, μαζί με τους κατοίκους, χώρους και καταστάσεις, όπως έγινε σε άλλες πόλεις της Ευρώπης.

Συνεχίζοντας την ανάγνωση, το πρόγραμμα γράφει: «είναι ένα πείραμα σε ψυχογεωγραφικούς χάρτες που δημιουργούνται μέσω μεταβατικών χώρων... ο στόχος είναι να δημιουργηθούν διαφορετικές πιθανότητες σύνδεσης του απτού κόσμου των κτιρίων, των δρόμων και των αστικών χώρων, με εφαρμογές σύγχρονης τέχνης, κοινωνικά δίκτυα, μέσα επικοινωνίας».

Τριγυρνώντας εκεί –μέρος πολύ εντυπωσιακό, καθώς είναι ποτισμένο από πρόσφατα ίχνη κατοίκησης, με το οποίο, όμως, τα έργα των καλλιτεχνών καμιά σχέση δεν έδειχναν να έχουν– οι χώροι φάνταζαν παράξενα άδειοι, ανάμεσα στους οίκους ανοχής, στα καταστήματα των μεταναστών και στις κατοικίες του Μεταξουργείου. Κάθε φορά που βγαίναμε, αντιμετωπίζαμε τα βλέμματα κάποιων που μας κοιτούσαν σαν να είχαν στο νου πολλά αναπάντητα ερωτήματα για το τι ήταν αυτοί οι χώροι και τι κάναμε εμείς εκεί. Δημιουργήθηκαν και σ' εμάς κάποια βασικά ερωτήματα όπως: Τι χρήση είχαν πριν οι χώροι αυτοί; Οι κάτοικοί τους τι έγιναν; Πού πήγαν; Ποιος ο λόγος που όλοι ήταν άδειοι; Τι θα γίνουν μετά; Ποιοι είναι οι ιδιοκτήτες;

---

[1] Με αφορμή αυτό το κείμενο (http://networknomadicarchitecture.blogspot.gr /2007/11/remap-km.html) πραγματοποιήθηκε συζήτηση στο βιβλιοπωλείο των εκδόσεων futura την Πέμπτη, 15 Νοεμβρίου 2007, *Το Remap και ο εκτοπισμός των κατοίκων*, στην οποία συμμετείχαν οι Βασιλική Μπακάλη: «Μετασχηματισμός αστικού τοπίου. Μετασχηματισμοί αστικών περιοχών σε μητροπολιτικά κέντρα – Η περίπτωση του Μεταξουργείου», Κατερίνα Νασιώκα: «Κεραμεικός: συνοικία-πέρασμα, ένα προσωρινό καταφύγιο για τους νέους μετανάστες», Μιχάλης Παπαρούνης: «Ζώντας στην κοιλιά του κήτους – Η τεχνη στην εποχή της σύγχυσης», Όλγα Μπαλαούρα και Χλόη Βαΐτσου: «Κεραμεικός – Μεταξουργείο. Πρόσκληση σε ανοιχτή συζήτηση».

Τη συνέχεια στο θέμα έδωσε η συνάντηση με τον Manray το βράδυ της Τετάρτης, στην Μπιενάλε, στο Γκάζι. Ο Manray είχε έλθει από το Βερολίνο και όλο το πρωί περπατούσε στην περιοχή, ρωτούσε επίμονα να μάθει τι συμβαίνει· καθώς γνωρίζει πολύ καλά το Kreuzberg, είχε καταλάβει ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Ρωτούσε τι κάνουν οι αρχιτέκτονες σε σχέση με την περιοχή, τι σχέση έχουν οι χώροι με την Μπιενάλε, πώς αντιμετωπίζουν το ζήτημα οι καλλιτέχνες. Κάποιος καλλιτέχνης μάς είπε ότι, όταν πήγε πρώτη φορά στο χώρο που του έδωσαν, ήταν μέσα κάποιοι μετανάστες· όταν ξαναπήγε, είχαν φύγει. Κάποιοι άλλοι είπαν ότι, για να φύγουν αυτοί που έμεναν μέσα, τους έκοψαν το ρεύμα.

Για μια απάντηση άμεση σε όλα αυτά σκέφτηκα να τηλεφωνήσω σε εκείνη που, όπως έγραφε το φυλλάδιο, είχε την καλλιτεχνική διεύθυνση και το συντονισμό προγράμματος. Είπε ότι σε δυο ημέρες έφευγε για το Λονδίνο και δεν είχε καιρό για συζήτηση.

Όπως έμαθα μετά, πρόκειται για επενδυτικό σχέδιο στην περιοχή Κεραμεικός – Μεταξουργείο· τα κτίρια έχουν αγοραστεί από έναν επενδυτή και ο εκτοπισμός των κατοίκων ήταν γεγονός προκειμένου τα κτίρια να είναι άδεια στην έναρξη της Μπιενάλε της Αθήνας.

Τι έκαναν οι κάτοικοι; Δεν μπόρεσαν να αντιδράσουν γιατί, από ό,τι μάθαμε, τους έκοψαν το ρεύμα και, έτσι, αναγκάστηκαν να φύγουν και να βρεθούν στο δρόμο. Στην περίπτωση αυτή, εκτοπίστηκαν βίαια για να εισβάλει η Τέχνη στους χώρους.

Καμιά αντίρρηση για κάτι που, έτσι κι αλλιώς, συμβαίνει όταν γίνονται επενδύσεις και αναπλάσεις περιοχών, αν και το ζητούμενο είναι διαφορετικό, καθώς η ανάπλαση μιας περιοχής αφορά πρώτα απ' όλους τους κατοίκους της. Οι καλλιτέχνες, ως πρωτοπορία, μπορούν να βρεθούν στο πλευρό τους και να βοηθήσουν σε αυτή την κατεύθυνση – άλλωστε έχουν κινηθεί πολλά πρότζεκτ site-specific τέχνης.

Αυτό που ενοχλεί αφάνταστα και είναι κακόγουστο και ύποπτο είναι ότι ένα επενδυτικό πρόγραμμα παρουσιάζεται ως *καλλιτεχνικό γεγονός* –και μάλιστα της πρωτοπορίας–, ως παράλληλο πρόγραμμα με την 1η Μπιενάλε της Αθήνας, και μπερδεύεται με νοήματα όπως «ψυχογεωγραφικοί χάρτες» και «κοινωνικά δίκτυα», δηλαδή με εκείνους που δούλεψαν και δουλεύουν ακριβώς στην αντίθετη κατεύθυνση.

Το κείμενο αυτό είναι το πρώτο σε μια σειρά κειμένων που θα ακολουθήσουν και επιθυμεί να ανοίξει μια δημόσια συζήτηση πάνω στα ζητήματα 1) του ρόλου της Τέχνης στην περιοχή και 2) του εκτοπισμού των κατοίκων: τι σημαίνει καταστασιακός χάρτης και ReMap.

Ελένη Τζιρτζιλάκη

Remap KM and the Displacement of Inhabitants in the Kerameikos-Metaxourgeio Neighbourhood[1]

I read in the white on black booklet with the title *ReMap*: "ReMap constitutes a multifaceted artistic project that is running alongside the 1st Athens Biennale, in the Kerameikos-Metaxourgeio area. It aims to provide another aspect for the agenda and the methodological framework of the 1st Athens Biennale, with the title *Destroy Athens*, through the exploration of the identity of this particular area and the revision of the usage patterns of private and public spaces"

At first, the fact that an artistic program explores the identity – as said – of the Kerameikos-Metaxourgeio area "revising, in fact, the usage patterns of private and public spaces in the area" appears as an exceptionally good idea.

Knowing Metaxourgeio and its inhabitants – through the explorations organized by the group Urban Void, during the past years, and, later on, by the Nomadic Architecture Network –, the living conditions – as local children, students at the 87th Primary School, had participated in the action *An Empty Plot, a Reason for Dialogue, Construction, Activation* in 2006 – through the Nomadic Architecture Network, in the past three years, we had come across the issue of the displacement of the inhabitants in the area by investors. The inhabitants were forced to leave their buildings helter-skelter and move to other territories of Athens or, even, in the case of certain Muslims, to return to Komotini or, when it comes to certain immigrants, to remain homeless. Furthermore, we knew that immigrants – and not just them – had found shelter in many of the abandoned houses in the area and there was also a well-known squat.

It seemed particularly interesting that an artistic project in the area could collaborate with these groups of residents and redesign, along with the residents, spaces and situations, as has been the case in other cities of Europe.

Further down, the booklet reads: "it is an experiment in psychogeographic maps that are created through transitional spaces … the goal is to create different possibilities of connecting the tangible world of buildings, streets and urban spaces with modern art applications, social networks and means of communication"

---

[1] Prompted by this text (http://networknomadicarchitecture.blogspot.gr /2007/11/remap-km.html), a discussion took place in the bookstore of futura editions on Thursday, November 15, 2007, "Remap and the Displacement of the Inhabitants", with the participation of Vasiliki Bakali: "Reshaping the Urban Landscape. Transformations of Urban Territories in Metropolitan Centres – The Case of Metaxourgeio", Katerina Nassioka: "Kerameikos: A Neighbourhood-Passage, a Temporary Refuge for New Immigrants", Michalis Paparounis: "Living in the Belly of the Whale – Art in the Age of Confusion", Olga Balaoura & Chloe Vaitsou: "Kerameikos – Metaxourgeio. Invitation to an Open Discussion".

Wandering around in the area – a very impressive place, as it is imbued with recent signs of habitation, to which, however, the works of the artists bear no connection – the spaces seemed strangely empty, among the brothels, the immigrants' stores and the inhabitants of Metaxourgeio. Every time we went out, we came across the gaze of people who looked at us as if they had a lot of questions in mind, concerning what these spaces were and what we were doing there. Some fundamental questions arose, for us, such as: What kind of usage did these spaces have before? What happened to their inhabitants? Where did they go? Why were they all empty? What is going to happen to them afterwards? Who are the owners?

The subject was reopened in the meeting with Manray on Wednesday evening, at the Biennale, in Gazi. Manray had arrived from Berlin and had spent the whole morning walking around in the area, persistently asking what was going on; as he knows Kreuzberg very well, he had understood that something was wrong. He was asking what were the architects doing with respect to the area, what do the spaces have to do with the Biennale, how is the problem addressed to by the artists. An artist told us that, when he went to the space he was given, for the first time, there were immigrants inside; when he returned, they were gone. Some others said that, in order to force the people living there to leave, the electricity had been cut off.

To get a direct answer to all this, I thought of calling the person who, according to the booklet, was the artistic director and coordinator of the project. She said that she was leaving for London in two days and that she didn't have time to talk.

As I later found out, there is an investment plan for the Kerameikos-Metaxourgeio area; the buildings have been bought by an investor and the displacement of the inhabitants was a given, for the buildings to be empty at the beginning of the Athens Biennale.

What did the inhabitants do? They couldn't react because, as we found out, electricity had been cut off and, thus, they were forced to leave and become homeless. In this case, they were violently displaced so that Art could invade the spaces.

Certainly, this is something that happens anyway when investments and remodeling take place; however the issue at stake here is different, as the remodeling of an area concerns first and foremost its inhabitants. The artists, as the avant-garde, can be on their side and help in this direction – in any case, there have been various site-specific art projects in the area.

What is extremely annoying, as well as tacky and suspicious, is that an investment program is presented as an *artistic event* – and a avant-garde one, for the matter –, as a project running alongside the 1st Athens Biennale, and it is mixed up with concepts such as "psychogeographic maps" and "social networks", that is with people who have worked and still work in the exact opposite direction.

This text is the first in a series of texts that will follow and wishes to open a public dialogue regarding the issues of 1) the role of Art in the area and 2) the displacement of the inhabitants: what do "situational map" and "ReMap" mean.

Eleni Tzirtzilaki, November 6, 2007

Νομαδική Αρχιτεκτονική
Περπατώντας σε ευάλωτα τοπία

Κείμενα: Δάφνη Βιτάλη, Σοφία Βυζοβίτη, Παγώνα Ζάλη,
Νίνα Παππά, Άγγελος Σκούρτης, Ελένη Τζιρτζιλάκη,
Σέβη Τσάμπαλλα, Εύα Φωτιάδη.
Συζήτηση: Νίκος Καζέρος, Ελένη Τζιρτζιλάκη,
Τζίλλυ Τραγανού

Φωτογραφικό υλικό: Ελένη Αλτίνογλου, Χριστίνα
Θωμοπούλου, Νίκος Καζέρος, Σοφία Καρούμπα, Ελένη
Πετούρη, Ιωάννης Ρουμελιώτης, Νεφέλη Σωτηράκη,
Ελένη Τζιρτζιλάκη, Στέφανος Χανδέλης, Αρχείο Νομαδικής
Αρχιτεκτονικής

Επιμέλεια ύλης: Ελένη Τζιρτζιλάκη
Επιμέλεια κειμένων: Ροζαλί Σινοπούλου
Μετάφραση: Δανάη Καπράνου, Μάνος Κορνελάκης,
Ροζαλί Σινοπούλου, Τζίλλυ Τραγανού

Σχεδιασμός και επιμέλεια έκδοσης: Μιχάλης Παπαρούνης
– Εκδόσεις futura
Παραγωγή: Γ. Κωστόπουλος Γραφικές Τέχνες

Κυκλοφόρησε τον Μάρτιο του 2018 από τις
εκδόσεις futura – Μιχάλης Παπαρούνης
Χαριλάου Τρικούπη 72, 106 80 Αθήνα
Τηλ. & φαξ: 210 52 26 361
futura@otenet.gr
futurabooks.wordpress.com

ISBN: 978-960-9489-78-2

Nomadic Architecture
Walking through Fragile Landscapes

Texts: Eva Fotiadi, Nina Pappa, Angelos Skourtis, Sevie Tsampalla, Eleni Tzirtzilaki, Daphne Vitali, Sophia Vyzoviti, Pagona Zali.
Conversation: Nikos Kazeros, Eleni Tzirtzilaki, Jilly Traganou

Photos: Eleni Altinoglou, Stefanos Chandelis, Sophia Karoumba, Nikos Kazeros, Eleni Petouri, Ioannis Roumeliotis, Nefeli Sotiraki, Christina Thomopoulou, Eleni Tzirtzilaki, Nomadic Architecture Archive

Content editing: Eleni Tzirtzilaki
Text editing: Rosalie Sinopoulou
Translation: Danae Kapranou, Manos Kornelakis, Rosalie Sinopoulou, Jilly Traganou

Design and editing: Michalis Paparounis – futura Publications
Production: G. Kostopoulos Graphic Arts

Published in March 2018 by
futura Publications – Michalis Paparounis
Charilaou Trikoupi 72, 106 80 Athens, Greece
Tel. & fax: (+30) 210 5226361
futura@otenet.gr
futurabooks.wordpress.com

▸ **σ. 306-307** Συνέλευση, Ελεύθερο Αυτοδιαχειριζόμενο Θέατρο Εμπρός, 2012. Φωτογραφία: Ελένη Τζιρτζιλάκη

σ. 308-309 Περπατώντας στον Ελαιώνα, 7 Απριλίου 2008. Αρχείο Νομαδικής Αρχιτεκτονικής

σ. 310-311 Περπατώντας στις διαδρομές των προσφύγων, Λιμάνι Πειραιά, 22 Φεβρουαρίου 2016. Φωτογραφία: Ελένη Τζιρτζιλάκη

σ. 312 Water Girls - Water Boys. Χαμένος Παράδεισος, περπατώντας κατά μήκος του ποταμού Κηφισού, 13 Ιουνίου 2009. Φωτογραφία: Στέφανος Χανδέλης

p.306-307 Assembly, Free Self-managed Embros Theatre (2012). Photo: Eleni Tzirtzilaki

p.308-309 Walking along Elaionas, April 7, 2008. Nomadic Architecture Archive

p.310-311 Walking the routes of the refugees, Port of Piraeus, February 22, 2016. Photo: Eleni Tzirtzilaki

p.312 Water Girls - Water Boys. Paradise Lost, walking along Kifissos river, June 13, 2009. Photo: Stefanos Chandelis

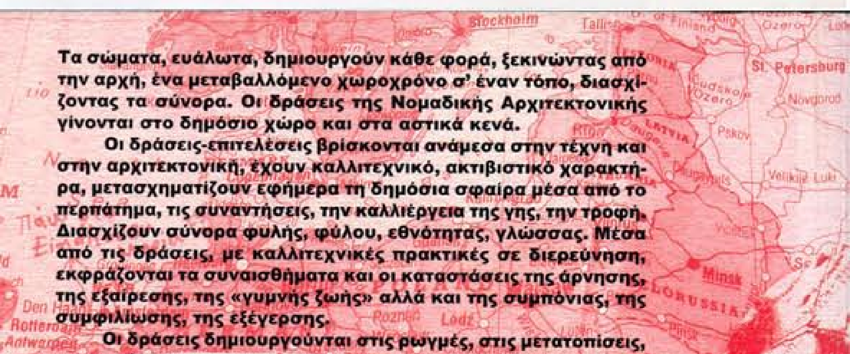

Τα σώματα, ευάλωτα, δημιουργούν κάθε φορά, ξεκινώντας από την αρχή, ένα μεταβαλλόμενο χωροχρόνο σ' έναν τόπο, διασχίζοντας τα σύνορα. Οι δράσεις της Νομαδικής Αρχιτεκτονικής γίνονται στο δημόσιο χώρο και στα αστικά κενά.

Οι δράσεις-επιτελέσεις βρίσκονται ανάμεσα στην τέχνη και στην αρχιτεκτονική, έχουν καλλιτεχνικό, ακτιβιστικό χαρακτήρα, μετασχηματίζουν εφήμερα τη δημόσια σφαίρα μέσα από το περπάτημα, τις συναντήσεις, την καλλιέργεια της γης, την τροφή. Διασχίζουν σύνορα φυλής, φύλου, εθνότητας, γλώσσας. Μέσα από τις δράσεις, με καλλιτεχνικές πρακτικές σε διερεύνηση, εκφράζονται τα συναισθήματα και οι καταστάσεις της άρνησης, της εξαίρεσης, της «γυμνής ζωής» αλλά και της συμπόνιας, της συμφιλίωσης, της εξέγερσης.

Οι δράσεις δημιουργούνται στις ρωγμές, στις μετατοπίσεις,

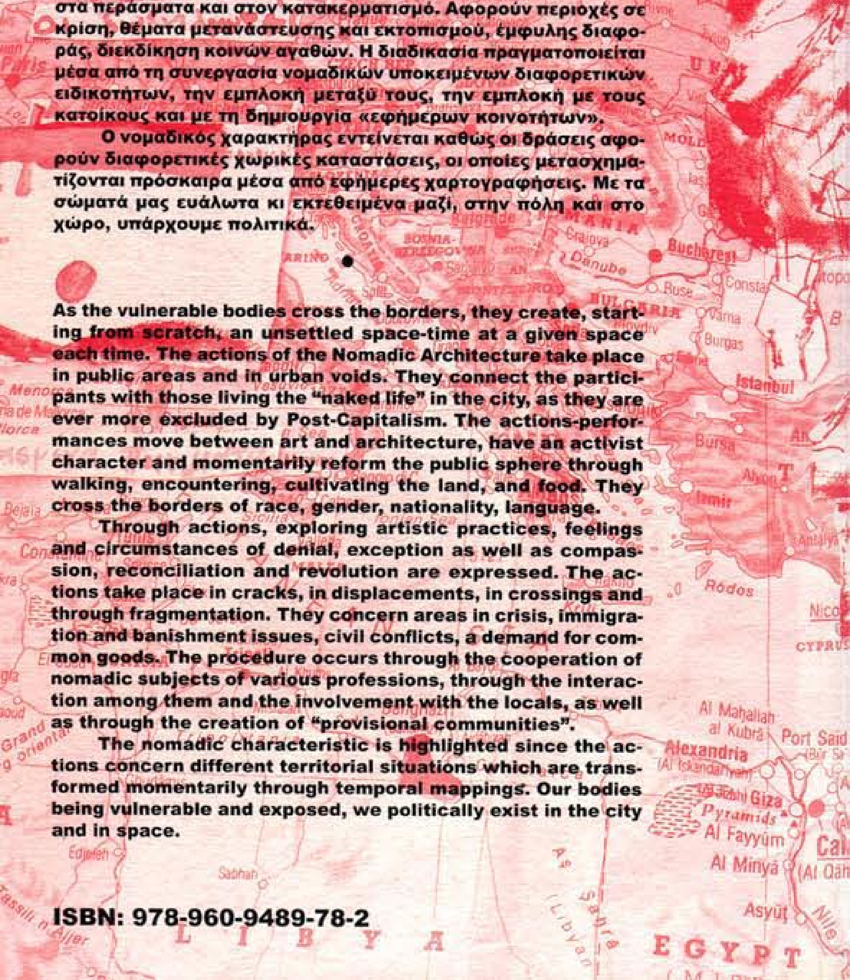

στα περάσματα και στον κατακερματισμό. Αφορούν περιοχές σε κρίση, θέματα μετανάστευσης και εκτοπισμού, έμφυλης διαφοράς, διεκδίκηση κοινών αγαθών. Η διαδικασία πραγματοποιείται μέσα από τη συνεργασία νομαδικών υποκειμένων διαφορετικών ειδικοτήτων, την εμπλοκή μεταξύ τους, την εμπλοκή με τους κατοίκους και με τη δημιουργία «εφήμερων κοινοτήτων».

Ο νομαδικός χαρακτήρας εντείνεται καθώς οι δράσεις αφορούν διαφορετικές χωρικές καταστάσεις, οι οποίες μετασχηματίζονται πρόσκαιρα μέσα από εφήμερες χαρτογραφήσεις. Με τα σώματά μας ευάλωτα κι εκτεθειμένα μαζί, στην πόλη και στο χώρο, υπάρχουμε πολιτικά.

◆

As the vulnerable bodies cross the borders, they create, starting from scratch, an unsettled space-time at a given space each time. The actions of the Nomadic Architecture take place in public areas and in urban voids. They connect the participants with those living the "naked life" in the city, as they are ever more excluded by Post-Capitalism. The actions-performances move between art and architecture, have an activist character and momentarily reform the public sphere through walking, encountering, cultivating the land, and food. They cross the borders of race, gender, nationality, language.

Through actions, exploring artistic practices, feelings and circumstances of denial, exception as well as compassion, reconciliation and revolution are expressed. The actions take place in cracks, in displacements, in crossings and through fragmentation. They concern areas in crisis, immigration and banishment issues, civil conflicts, a demand for common goods. The procedure occurs through the cooperation of nomadic subjects of various professions, through the interaction among them and the involvement with the locals, as well as through the creation of "provisional communities".

The nomadic characteristic is highlighted since the actions concern different territorial situations which are transformed momentarily through temporal mappings. Our bodies being vulnerable and exposed, we politically exist in the city and in space.

ISBN: 978-960-9489-78-2